

ІНСТИТУЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ МЕТА-ВСЕСВІТУ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ЦИФРОВОМУ ГІБРИДНОМУ ПРОСТОРІ-ЧАСІ

Прозоров Юрій Володимирович

*науковий співробітник відділу економічної теорії,
Державна установа «Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України»*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4749-432X>

На міжнародному та світовому рівні цифровим питанням приділяється посилена увага. На думку відомого китайського дослідника штучного інтелекту (ШІ) Кай-Фу Лі, «розумні машини дедалі краще справляються з нашою роботою і задовольняють наші потреби, руйнуючі цілі галузі та витісняючи робітників – ...впродовж 15 років ми, ймовірно, отримаємо технічну можливість автоматизувати від 40% до 50% всіх робочих місць у Сполучених Штатах» [1, с. 257–258]. Тобто показники витіснення людей з ринку праці та дегуманізації економіки (насамперед, фінансів як лідируючої галузі запровадження ШІ та цифровізації) в умовах трансформації інститутів гібридного простору-часу очікуються вже до 2033 року.

Досить контрверсійно знаний американський фахівець у галузі Metaverse М. Бол констатує, що роль блокчейну є найменш зрозумілим аспектом мабутьного в Метавсесвіті і резюмує, що «з огляду на зловживання терміном «Metaverse/Метасвіт-Метавсесвіт» та його потенційно негативними асоціаціями з антиутопічною науковою фантастикою, великими технологіями (BigTech), блокчейнами та криптовалютами, ми зрештою можемо відмовитися від нього на користь іншого терміну для позначення цифрового майбутнього» [2, с. 483].

Взаємодія Метавсесвіту та ШІ у найближчий перспективі підлягатиме наднаціональному регулюванню. Так, в першій статті Глобального цифрового договору, прийнятого на вересневій сесії Генеральної Асамблеї ООН 2024 р., стверджується, що цифрові технології перетворюють наш світ кардинальним чином і «надають величезні потенційні переваги для забезпечення благополуччя і розвитку людей і суспільств і для нашої планети. Вони відкривають перспективи прискорення ходу досягнення цілей у сфері сталого розвитку» [3, с. 47]. Серед проаналізованих нами 5-ти поставлених ООН завдань виділимо такі, що стосуються взаємодії метавсесвітів із штучним інтелектом, а саме:

1. Розширити можливості участі в цифровій економіці та використання пов'язаних з нею переваг для всіх.

2. Домогтися успіхів у розвитку відповідальних, справедливих і заснованих на забезпеченні функціональної сумісності підходів до управління даними.

3. Посилити міжнародне регулювання щодо штучного інтелекту на благо людства» [3, с. 48].

Серед принципів Глобального цифрового договору ООН в даній сфері треба звернути особливу увагу на наступні:

а) легкодоступні та прийнятні за вартістю дані і цифрові технології та послуги істотно необхідні для того, щоб кожна людина могла у повній мірі брати участь у житті цифрового світу. Під час нашої співпраці ми заохочуватимемо забезпечення цифрової доступності для всіх і сприятимемо мовному та культурному різноманіттю в цифровому просторі;

б) цифрові системи, що забезпечують зв'язок і обмін, є критично важливими каталізаторами розвитку. Наша співпраця сприятиме функціональній сумісності між цифровими системами та відповідними підходами до управління;

с) безпечні, надійні та такі, що заслуговують на довіру, новітні технології, зокрема штучний інтелект, дають нові можливості для посиленого прискорення розвитку. Наша співпраця сприятиме розбудові відповідального, заснованого на підзвітності, транспарентного та орієнтованого на інтереси людей підходу до життєвого циклу новітніх технологій за умови ефективного нагляду з боку людини.

В рамках Завдання 1 прийнятого Договору країни-члени ООН, зокрема, зобов'язуються: «усунути всі цифрові розриви і прискорити хід досягнення всіх цілей у сфері сталого розвитку (ЦСР)» та розробити, поширити і використовувати в рамках багатостороннього співробітництва безпечне і надійне ПЗ з відкритим вихідним кодом, відкриті дані та моделі ШІ і відкриті стандарти, що приносять користь суспільству в цілому (на виконання ЦСР 8, 9 і 10), а також сприяти в ухваленні відкритих стандартів і забезпеченні функціональної сумісності для полегшення користування функціональної сумісності для полегшення користування цифровими суспільними благами в рамках різних платформ і систем (усі ЦСР) [3, с. 53].

У вересневому 2024 р. «UN The Pact for the Future», додатком до якого є цитований вище Глобальний цифровий договір, ООН прийняла серед основних дій, до яких буде спонукатися цим пактом країни-члени ООН, «Дію номер 30», яка сформульована наступним чином: «...ми вирішуємо, «...закликати приватний сектор поважати права людини і дотримуватися етичних принципів при розробці та використанні новітніх технологій; забезпечити, щоб люди, які перебувають у вразливому становищі, отримували вигоду від розвитку і застосування науки, технологій та інновацій» [4, с. 23–24]. У своєму виступі на 79-ї сесії

Генеральній Асамблеї ООН 24 вересня 2024 р. 46-й Президент США Джо Байден, наголосив на відповідальності за підготовку громадян до майбутнього. Він стверджував, що в найближчі 2–10 років ми побачимо більше технологічних змін, ніж за останні півстоліття. Штучний інтелект змінить наш спосіб життя, методи роботи та способи ведення війни. Він може прискорити науковий прогрес небаченими раніше темпами. І багато чого з цього може поліпшити наше життя [5]. Він зробив досить несподіваний для прощального виступу в ООН висновок, що у майбутньому «можливо, не буде більш серйозного випробування для нашого лідерства, ніж ШІ» [5].

Два ключових запитання президент Дж.Байден поставив світовій спільноті:

«По-перше, яким чином ми, міжнародне співтовариство, можемо керувати ШІ? У той час як країни і компанії прагнуть до невизначених перспектив, нам необхідно докласти настільки ж невідкладних зусиль для забезпечення безпеки і надійності ШІ» [5]. Вигоди повинні розподілятися між усіма справедливо. ШІ слід використовувати для скорочення, а не поглиблення цифрового розриву.

По-друге: чи можна гарантувати, що ШІ підтримуватиме, а не підриватиме основні принципи, згідно з якими людське життя має цінність і всі люди заслуговують на гідне до них ставлення? «Ми повинні бути впевнені в тому, що *приголомшливі можливості штучного інтелекту* будуть використовуватися для підвищення і розширення прав і можливостей звичайних людей, а не для того, щоб диктатори ще сильніше сковували людський дух» [5].

При цьому людству доведеться зміритися, що будь-яка політика в новому цифровому вимірі може змінюватися. Але, М.Бол наголошує, що «у Метавесвіті існуватимуть податки мита та інші збори, а також незмінна потреба в численних системах ідентифікації, віртуальних гаманцях і цифрових сховищах» [2, с. 482].

Ми у попередніх дослідження показали, що бум великих нейролінгвістичних моделей (Chat GPT, Bard, Bing, Jasper Chat та ін.) призвів до лавиноподібного зростання у 2024 році біржової капіталізації компаній-піонерів у секторі Ген-ШІ, але «одночасно показав, що є не тільки евентуальні, а й екзистенціальні загрози його неконтрольованого використання» [6, с. 249].

Де категоріальне місце в нооекономічному підході розвитку нових держав постіндустріалізму, який запропонував А.Гальчинский [7, с. 289] тим метавесвітам децентралізованих фінансів, що вже виникли у суспільстві – у базисі чи у надбудові, або на рівні «суперструктури» як тепер частіше пишуть дослідники-немарксистки?

Тому питання інституційної взаємодії ШІ зі Метавесвітом та їх синергія з реальним світом становляться все актуальнішими та

потребують окремого міждисциплінарного дослідження, у в тому числі щодо наслідків трансформації ролей у парі акторів «людина-машина» та структурному цифровому безробіттю у фінансовому секторі при переході до гібридного VR простору-часу при подальшій дегуманізації та віртуалізації банківських послуг. До того ж прихід до влади 45&47-го Президента США Д. Трампа у 2025 р. призведе до проривного стрибка в галузі крипто та ШІ [8]. Ми прогнозуємо, що у середньостроковій перспективі відбудеться діалектичний перехід керованої ШІ економіки Метавсесвіту із кількості у якість. Обвал фондової бульбашки капіталізації західних ШІ-компаній на початку 2025 р. після китайської відповіді стартапу DeepSeek у стилі «Давид проти Голяфу» та початок Гонки штучно-інтелектуальних озброєнь підтверджує наші висновки.

Список використаних джерел:

1. Лі, К.-Ф. Наддержави штучного інтелекту: Китай, Кремнієва долина і новий світовий лад: пер. з англ. В. Пунька. Київ : Форм Україна, 2020. 304 с.
2. Болл Метью. Метавсесвіт. Як він змінить нашу реальність. Київ : Артбукс, 2023. 504 с.
3. The United Nations' Summit of the Future. 2024. NY. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/n24/252/91/pdf/n2425291.pdf>
4. UN, The Pact for the Future. 2024. NY. URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sotf-pact_for_the_future_adopted.pdf
5. Remarks by President Biden Before the 79th Session of the United Nations General Assembly. New York. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2024/09/24/remarks-by-president-biden-before-the-79th-session-of-the-united-nations-general-assembly-new-york-ny/>
6. Коляда Т.А., Прозоров Ю.В. Новітні цифрові фінансові інструменти: сутність та перспективи застосування при відбудові постраждалих територіальних громад України. *Проблеми економіки*. 2024. № 2. С. 247–253. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-2-247-253>
7. Гальчинський А.С. Політична нооекономіка: начала оновленої парадигми економічних знань. Київ : Либідь, 2013. 472 с.
8. Форбс-Україна. 24 січня 2025 р. Просування криптовалют, заборона цифрового долара, нацрезерв. Трамп підписав указ про розвиток криптоіндустрії. URL: <https://forbes.ua/news/pershiy-krok-do-regulyatsii-kriptovalyut-tramp-pidpisav-ukaz-pro-stimulyuvannya-rozvitku-kriptoindustrii-24012025-26573>